Број 232 У Новом Саду, у недељу 25. октобра (7. новембра) 1909. Година XLIV

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

ЗАСТАВА

Јутарњи лист.

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штамарија у главној ул. бр. 22.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Шта је ново?

CLXXIV.

Суботица и Париз.

И у једном и другом месту теку пред поротним судовима чувене парнице. И у Суботици и у Паризу оптужене су образоване кћери, које су убиле матере. Она у Паризу убила је још и мужа. Управо, оптужба каже мужа, а матер је убила тек онако узгред.

Те оптужене госпође имају драго камење у ушима и шешире по најновијој моди.

Судске расправе су јавне, али је тешко добити улазницу. У Паризу је једна богата жена прекупила такву карту за 15 хиљада круна, управо франака.

Један млад човек није имао 15 хиљада франака, а хтео је да види оптужену госпођу. Та госпођа Штајнхал пориче, да је убила мужа и матер. И онај младић написа браниоцу писмо, да је он убица, гризе га савест и хоће да се исповеди. Пустише га у судницу и испитиваше читав сат. Видели су, да лаже и изведоше га напоље. После је признао, да се само зато јавио као убица, да може видети оптуженицу.

Видите ли, колико уме данашњи свет да жртвује и да се досети, кад хоће. Само, на жалост, ређе приноси жртве за велику ствар, него даје 15 хиљада франака и пушта да га затворе, само да може видети оптуженицу. Види се, да смо данас велики само у — ситницама!

* * *

Још нису исплаћени брзометни топови, који су у новије време наручени, а већ се бечки стручњаци брину, како да их преоправљају. Не ваљају топовске цеви.

Те су цеви већином од бронзе, а треба од челика, који је превучен никлом. Сад се чуде, како је могуће, да се још увек држимо бронзе, кад друге државе већ давно имају никловани челик.

Тај челик прво лију, па превуку никлом, па га после кују, па буше, па га купају у зејтину, па га још већма стврђавају.

Помислите: Како би ми били сретни, кад научењаци не би се толико бринули, како да поправљамо топове, већ кад би се бринули о томе, како да поправљамо људе?!

* * *

Генерал Куропаткин руски војсковођа, у руско-јапанском рату, кога су Руси доцније сменули, сад се дао на политику. Њему изгледа, да Русија треба да се мало више брине о Балкану.

Генерал Куропаткин вели: Још 1876. године договорила се Русија са Аустро-Угарском у Рајхштату. Онда се Русија одрекла Србије и дала право Аустро Угарској да поседне Босну и Херцеговину. И Куропаткин пита: Па кад је онако урадила Русија 1876. године, зашто је 1908. године онолико лармала, кад је Аустро Угарска анектирала Босну и Херцеговину?!

Куропаткин мисли, да није Русију увредило то, што је Аустро-Угарска анектирала Босну и Херцеговину, него ју је увредио начин: како је Аустро-Угарска анектирала Босну и Херцеговину.

Куропаткин доказује да се кроз последњих 30 година на Балкану увек догађало оно што Русија није хтела. Каже: 1885. године сјединила се Бугарска с Источном Румелијом, а Русија није о томе унапред ништа знала. Те исте године ратовала је Србија са Бугарском против воље Русије. Године 1897. ратовала је Турска с Грчком, а није питала Русију, и напослетку се 1908. године Бугарска прогласила краљевином, а није питала Русију. Зато Куропаткин жели, да се Русија споразуме са Аустро-Угарском и да поделе на Балкану шта је чије.

Мора и до тог доћи. Али како су руске дипломате несретне руке, може и онда да им испадне наопако. И то би онда балканским народима донело боље прилике.

Знате, кад је онај ђак дошао доцне у школу, па се извињавао учитељу: Закаснио сам се, јер је била страшна поледица. За корак напред, а склизнем 2 корака натраг. — Па како си дошао у школу, пита га учитељ: — Окренуо сам се кући; вели ђак. Тада је опет било: Један корак напред, а 2 корака натраг, и тако сам дошао у школу.

Кад се руска дипломација окрене од Балкана, можда ће онда бити боље Балкану.

Црногорској омладини на страни.

20. октобра 1909.

Читавом свијету је позната цетињска афера и чамљење најотменијих синова Црне Горе по казаматима подгоричким. Читавом свијету је познат данашњи режим у Црној Гори, као и сва насиља и неправде, које сноси народ црногорски. Стога мал' те не цио српски свијет виче на владу Томановића. Тим поводом износим моје мишљење међу црногорску омладину, која се школује на страни, о том, шта би требали радити, па да помогнемо нашем народу. Народна изрека каже: „На млађима свијет остаје“. Будућност припада омладини. Омладину чека огроман рад. Она мора радити на просвећењу и буђењу народне свијести. Њена лозинка треба да је увијек: у народ! Она не смије своје знање употребити само ради својих личних тежњи и интереса, већ мора будити свијест у ширим слојевима народне масе Она треба да је заступник свога народа у невољи. Такав задатак чека омладину.

Стога је на нама омладинцима црногорским, који се школујемо на страни, да још сада заступамо наш народ, па да устајемо против најезде цетињске властеле. Ми као омладинци можемо колико-толико допринијети унапређењу нашег народа ријечју живом или написаном. Како је дирљив глас био црногорске омладине у Петрограду, која је устала против постојећег стања у Црној Гори, као и осуде, коју је изрекао цетињски суд над данашњим тамничарима Нас омладинаца, који се школујемо на страни, има доста велик број, стога и можемо нешто учинити само ако хоћемо. Данас, сутра ћемо ступити у јаван живот, па без сумње сваки омладинац жели доћи у своју домовину, да свом народу прво послужи. Из уста многих чује се: Шта ћу ићи у Црну Гору, кад ће ме одмах тамо затворити, чим би стао мало слободније мислити. У том без сумње има много истине, јер Црна Гора за нас је право страшило. Али поред свега тога треба да се одлучимо, па како који свршава, тако и полази у Црну Гору, па да тако послужи свом народу и отаџбини. Кад би ми сви остали овамо, Црна Гора сваким даном би имала све мање и мање школованих људи; зеленаши и даље би своје настављали; конзерватизам и даље би отимао маха. Напредак народни ни мало се не би осјећао; а ми знамо, да напредак сваког народа у првом реду зависи од кулурних носиоца и просвећености народне. Ниједан народ не може очекивати да га други изводи на пут напретка. Други народ му може служити само за примјер, и углед, а сваки народ треба да спрема себи будућност.

А ту будућност народну треба да спремамо ми омладинци, а да ко ће — ако ми нећемо. О тога је свакако најбоље и управо би било жалосно од наше омладине, кад би напуштали своју домовину, па гледали са стране, како нашу рођену браћу прогања слепарија.

Ступивши међу свој народ, ми би будили народну свијест јавно и тајно, па макар и страдали. Најпослије човјек је створен, да се бори — живот је борба. Него у сваком житу има кукоља, па и међу нама омладинцима има таквих, који не хају за своју домовину. Неки сврше своје школовање, па пођу у Цону Гору; прилагоде се потпуно онима, који веле: „ћут“, „муч“; и на тај начин настаје зло и горе. Ну таквих је ђака мало, који се рађо прилагођавају сличним режимима, као што је данас у Црној Гори. Па и то што их је, већином се за времена накаљеме од наше владе Такови су изузеци н. пр. црногорски стипендисте у Пакрацу, који потпуно стоје у служби владе Томановића. Свим силама настоје, да којег црногорског ђака, који се бави на страни, увребају, па да га својој влади прикажу као денунцијанта. Један је јавно рекао: „Ја ћу гонити све оне Црногорце, који нашу невину владу денунцирају; ако такви дођу у Црну Гору, осјетиће последице свога клеветничког рада“. Ну на такове жалосне омладинце се ми трезвенија омладина не требамо освртати, јер такови омладинци су прави изроди народа свога. А сад ћу завршити:

Омладино за правду се бори,
Па не слушај што изрод говори.

Омладинац.

Српска вероисповедна школа у Панчеву.

Панчево, 22 октобра.

На глас да је угарски министар просвете потврдио и дозволио отварање српске вероисповедне школе, свакога правога родољуба обузела је велика радост, а нарочито нас Панчевце, који једва једном дочекасмо, да нам наша вероисповедна школа после четврт столећа пон во ускрсне, те да са својих мајчиних груди и опет пружа душевне хране подмлатку нашем.

Мислим, да није ни потребно говорити, колико је ово велика добит по нас. Но дужност нам налаже, да се запитамо: чија је заслуга, да нам се овај храм просвете, крашен ликом светитеља Саве, поново отворио? Да ли је заслуга оних опсенара, назови родољуба, који навалише на њу тешку плочу, да се нигда не дигне из мртвила свога? Не. Они стрепе од ускрснућа њена, да не би место благослова и беле заставе понела собом жиг срама и презирања садањег покољења према онима, који је сахранише. Заслуга је оних дичних чланова данашње радикалне управе, а у првом реду њезина дична члана г. Мите Мушицког, који не пожалише ни труда и пожртвовања, да нам поново поврате милу мајку, коју нам пређашња управа — без потребе — истрже из нашег народа.

Па где сте сада ви фарисеји, који се лупате у прса, и блатом бацате на радикалну управу и радикале? Зар вас још ни сада не подилази црвен стида? Та баш они, које ви називате издајицама народа свога, повраћају своме народу оно што сте ви вашом немарношћу и несавесношћу упропастили. Нека вам ово буде довољна одмазда на ваше лажи и разбацивања

Народе, немој се освртати, као што се и до сада освртао ниси на лажи и клевете, које ти намећу непријатељи твоји а само зато, да мо

жеш послужити њиховим лукавим и ниским циљевима, — јер си могао, а и садимаш прилике, да се увериш, ко су ти твоји прави пријатељи Чувај добивену тековину твоју, за коју су ти прадедови своју драгоцену крв пролевали

Ново отвореној школи желимо срећан почетак, да у низу многих столећа послужи на корист народа свога. С-вић

Политичка криза у Угарској.

Завршено је дводневно саветовање угарских министара. Званичан извештај о том министарском савету гласи: Оба дана расправљали су чланови владе о начинима, на које би се дала решити криза. Појавила се потреба, да се у више питања саслуша мишљење краљево и зато ће министар-председник Векерле ових дана, по свој прилици у недељу увече, ићи у Беч. Министарски савет биће тек после аудијенције Векерлове.

Чланови владе, дакле, после дводневна саветовања нису коначно ништа решили. Нису могли да реше, јер се обзиру на Беч, а не знају нашто ће Беч пристати. Од Бечa, дакле, зависи све. То данас отворено признају у Будимпешти; то је одавно тако било, само мађарски државници то никад нису тако отворено признавали, као данас.

Иначе кажу будимпештански листови, Кошут и Андраши би се могли сложити Они су с Векерлом, Апоњијем и осталим члановима владе и углавили услове, под којима би могли и даље заједнички радити, ако краљ „својом попустљивошћу“ усхте, да омогући тај заједнички рад. Векерле ће пред краљем изложити те услове, те ако краљ пристане на њих, из лаз из кризе је створен, садања влада остаће и даље, а ако не пристане, онда нема ништа од заједничког рада

Од каквоће тих услова и од пристанка краљева зависиће и судбина независњачке странке: да ли ће доћи до расцепа у њој, или ће у целини остати уз владу или прећи у опозицију.

Критско питање.

Има гласова, да се између великих сила воде преговори, да се критско питање једном коначно реши. Велике силе увиђају, да догод то не буде, оно ће им увек задавати и главобоље и стално ће претити опасност грчко турског рата. Из Цариграда јављају, да се овдашњи енглески велики посланик пуна два сата саветовао са турским министром спољних послова. Говори се, да је енглески велики посланик изнео турском министру предлоге о коначном решењу критског питања. Из Петрограда јављају, да ће се на почетку године што долази, састати у Риму конференција, на којој ће се решити критско питање.

Кад владика „сања“...

Нишки владика Никанор Руничић снивао је ових дана чудан сан Сан је био тако чудан, да владици никако није дао мира, те владика Никанор у облику посланице објави тај сан својим епископским другови ма и пријатељима. Ево шта је сањао: Сања владика, у Београду се као искупио сав српски народ и сва српска војска Поделили се у два табора. Једни хоће за краља краљевића Александра, а други краљевића Ђорђа. Наједном отвори се небо и чу се глас, који је казивао, да ће Србија моћна и силна и срећна бити само под краљевићем Ђорђем. И у том тренутку сав народ и војска спази краљевића Ђорђа на белом коњу, у златном оклопу, свег обасјаног небеском светлошћу и т. д. И епископ Никанор „мисли“: ето промисао божја одређује Ђорђа за престолонаследника и онда би требало овако и овако... Тај „сан“, односно посланица о том владичином „сну“ дође до руку и посланика поп Мишића, а овај саопћи све то влади А влада лепо покрене истрагу против владике Никанора и лако је могуће, да ће то „снивање“ владичино имати жалостан крај. Тако је то, кад човеку, а особито владици, тако свашта дође у „сан“.

Страшан злочин.

Ових дана пријави неко будимпештанској полицији, како је један очух у кући под бр. 26. у препеличиној улици двапут већ хтео да обеси своју пасторку од 4 године. Мати детиња не сме да пријави свога мужа. Полиција одмах покрене истрагу и истрагом се испоставило ово: У оној кући станује са својом породицом неки Карло Вајзер, кочничар код државне жељезнице, стар 24 године. Вајзер се ове године фебруара месеца оженио удовицом Фрање Гринвалда, Хенселфом, која му је довела и своју малу кћер од првог јој мужа, Евгенију Гринвалд Очух је по исказу жене му и суседа одмах од првих дана почео зверски поступати са малом пасторком му. Кажу, једио се на њу с тога, што је она потказивала својој мајци, чији је дућан и трафика у истој кући где су становали Вајзерови, кадгод би очух јој макнуо цигаре из мајкина дућана. Сведоци су посведочили, да је Вајзер небројено пута грувао, цакао о зид, ударао сирото дете, а једном се јадно дете пред суседима јадиковало: „Хоће тата да ме обеси, као што је пре обесио своју керицу“. Сведоци су посведочили и то, како је овај сурови очух неколико пута узицама везао несрећну девојчицу за баштену ограду, где је по неколико сати морала везана да стоји. Када је будимпештанска полиција покренула истрагу, несрећна је девојчица била у болници. У болницу су је однели пре 3 недеље Пре него што су је однели у болницу, неколико дана је спавала с очухом у кухињи, јер јој је мати лежала болесна у соби. Једног вечера зачује мати, да јој дете вришти у кухињи, скочи из постеље и изађе у кухињу, а у тај мах јој муж изађе напоље. Дете је седило на земљи и плакало, на питања материна, шта јој је, није хтело да одговара. Још те ноћи девојчица добије јаку грозницу и пренесу је у болницу. Тамо је испостављено, да је јадну девојчицу зверочух јој силовао. Испостављено је и то, да је очух несретно дете и тровао Дете је после три дана у болници умрло. Чим је полиција повела истрагу овај звер човек је нестао и тек су га јуче ухватили у околици будимпештанској.

Снег и киша.

Од јуче је и у нашој вароши јако захладнело и пада права јесења киша Јача хладноћа наступела је у свима крајевима Угарске и скоро свугде пада киша, негде сипи као код нас, а негде пада бујно. Но у неким крајевима пада и снег. Из Орошхазе јављају, да тамо од јуче из јутра веје снег. У Мађарској Кањижи од ноћас такође веје снег, врло чест, али се брзо топи

Бојкот против аустроугарског посланика.

Бечки лист „Цајт“ по америчким листовима јавља, да ће велики посланик Аустроугарске у Америци, Хенгелмилер, ускоро поднети оставку на своме звању и да је већ послао молбу аустроугарском министру спољних послова, да га опозове. По америчким листовима, Хенгелмилер зато подноси оставку, што га од неког времена одлично америчко друштво — бојкотује Како је дошло до тог бојкота, о том пишу ово: Од неколико година учестали су бракови између пропалих аустријских и мађарских великаша и америчких богатих лепотица Американи нерадо гледају склапање тих бракова, јер им је немило, да амерички милиони на тај начин прелазе у Европу У последње време, кадгод се такови бракови склопили, амерички листови су жестоко нападали аустроугарског великог посланика Хенгелмилера, пребацујући му, да он посредује у склапању таких бракова. Недавно је дошао у Америку неки гроф Жиграји, јамачно гладан америчких долара, и Хенгелмилер одмах приреди ручак и на овај позове богате америчке породице. Била је већ изабрана и невеста, једна од најбогатијих и најобразованијих америчких лепотица и њој је било одређено место при ручку поред грофа Жиграјија Али родитељи девојачки некако дознају, шта је сврха том ручку код аустроугарског великог посланика и откажу љубав И гроф Жиграји морао је за ручком да седи поред неке удате жене, која није уз то ни богата И од тога дана, америчко отмено и богато друштво, које је такође дознало, шта се хтело оним ручком код аустроугарског посланика, почне посланика Хенгелмилера бојкотовати Нити му је више ко долазио, нити га је ко призивао. И Хенгелмилер приморан је сада, да поднесе оставку.

Смрт тајанственог лечника.

У једној небраској варошици умро је Францис Шлатер, један од најзнаменитијих американских надрилечника. Он се појавио пре петнаест година у Новом Мексиху, и тврдио да је обдарен божанственом снагом те може и најтеже болеснике излечити. Тај се човек за кратко време прочуо, те долазили су к њему и сиромашни и богати да им испита болест. На тај је начин стекао велику своту новаца, но награде је примао само од богатих, од сиромашних није ништа примао. Но он је поред лечења божанственом снагом, почео играти се и на берзи, на којој је једног дана изгубио све до последње паре. Затим је нестао и није се о њему чуло више година. Пре три године пак појавио се у Чикагу, али без новаца и у највећој беди, пошто већ нико није веровао у његово божанствено лечење Недавно је умро, а његово је тело уступљено анатомском оделењу једне лечничке велике школе.

Време.

Према телеграфском извештају од 24. октобра, може се очекивати промењиво, хладно време, на много места киша.

Брзојави „Застави“.

Стигли 24 октобра

Политичка криза

Будимпешта. На вечеру Кошуту пријавило се сто двадесет посланика, у Мако иду педесет посланика.

Бањањи и Мереји позвали су Кошута, да се изјасни о самосталној банци. Изјавио је, да је њен присталица, али да избегне тзавице, треба избегавати да се одреди рок, када да се она успостави.

Смрт Русвелова.

Париз. У америчким листовима још не оповргавају вест, да је Русвел погинуо.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

Тражим познанство
са женском,
која учи француски језик. Писма молим 1578 1—1
„Honorar“,
Post Restante, Ujvidék.

ЗА МОЈУ ШПЕЦЕРАЈСКУ
и кратке робе трговину
потребујем
2 ПОМОЋНИКА
једног старијег и једног млађег, који говоре мађарски, немачки и румунски, такође потребујем и два **ШЕГРТА** из добре куће. Ступање одмах
Љубомир Стефановић
1331 12—12 у Вршцу.

НОВА РОЗА РАНА
КРОМПИРА,
свака **воћа** и **поврћа** нуди најјевтиније 777 34—
Александар А. Мудрок
Митровица (Срем).

ТРАЖИМ
БЕРБЕРСКОГ ПОМОЋНИКА.
Плата према способности, а најмања од 30 форината на даље.
Ђока Т. Велимировић,
1565 2—2 фризер,
Цетиње (Црна Гора).

НОВИ ВРЛО ВЕЛИКИ
ГРАМОФОНА
прије коштао 200 фор. комад, данас **само 40 круна** нуди
Александар А. Мудрок
1126 10 Митровица (Срем).

Вацка фабрика Кобракових ципела
даје на знање поштованом грађанству у месту и околини да је
отворила фабричко стовариште
У НОВОМ САДУ 1586 1 3
Фрање Јосифа трг, под 3 бројем. (у Вагнеровој кући).

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.